

VĚSTNÍK

SPOLEČNOSTI ANNY PAMMROVÉ

Tajemný Gloriet na Vlčím kopci

67

TIŠNOV

Červen 2018

Režisérka Anna Petržalková (vpravo) s herečkou T. Marečkovou

Z divadelní zkoušky hry Antieva

*Autorka hry Eva Prchalová (vlevo), dramaturgyně T. Marečková
a herečka T. Dočkalová*

Milí přátelé,

je krásný pocit napsat, že ruch v našem společenství neutichá a že i minulé půlrok nám přinesl několik cenných setkání a podnětů.

V únoru nás kontaktovala paní Eva Prchalová z Prahy, která se představila jako spisovatelka a dramatička, která připravuje divadelní hru o Anně Pammrové. Na konci března jsme se pak s touto mladou vzdělanou autorkou setkali na besedě u nás v Tišnově a dozvěděli se řadu konkrétních informací. Hra je psaná pro divadelní společnost Masopust, působící v tzv. Eliadově knihovně v budově Divadla Na Zábradlí, a v těchto dnech na konci června se již začíná zkoušet. Hra nebude obvyklým životopisným pásmem, ale ponorem do myšlenkového světa Anny Pammrové a osob, které ovlivnily její život. Režie představení s názvem Antieva, které bude mít premiéru v neděli 30. září, se ujala Anna Petrželková, vůdčí postava brněnského Divadla Husa na provázku. Je velmi sympatické, že celý soubor se chce seznámit i s autentickým prostředím AP a v srpnu se chystá přijet na dvoudenní tvůrčí soustředění přímo na Pammrové.

Vrátíme-li se zpět k prvním měsícům tohoto roku, musíme zmínit naše seznámení se s osobností a tvorbou pozapomenutého sochaře Václava Hynka Macha, a to prostřednictvím souhrnné výstavy připravené Podhoráckým muzeem v Předklášteří. Tento tvůrce výzdoby a tváře řady veřejných budov v Brně a sochařských realizací i v naší oblasti, na Tišovsku, žil ke konci svého života ve Štěpánovicích a vy si můžete přečíst vzpomínku Petra Bortlíka na tohoto umělce, za jejíž poskytnutí pro věstník děkujeme Janě Pammrové.

Protože letošní rok je rokem výročí narození Jakuba Demla, zaměřil se Vlastimil Otáhal ve svém pravidelném příspěvku na referát o tomto básníkovi a přináší samozřejmě i ukázky z jeho tvorby.

Červnové výročí Anny Pammrové si pak připomínáme básní Jiřího Nohela s názvem Samotářka a citátem z dopisnice Anny Pammrové zaslané Otokaru Březinovi na počátku léta 1918. Francouzsky psanou pohlednici jsme našli v Památníku národního písemnictví na Strahově, více se o ní dozvíte v článku uprostřed čísla:

Ať je svátek Slunovratu skutečně svátkem Universa!

Helena Pernicová

Samotářka

Jiří Nohel

Byla dcerou rosou štědrého jitra.
Otcem jí byl dech dávna země.
Její jméno mělo v sobě chladná rána
prastará duše snila o podzimu.
Oděná v listy mráz potkajivších javorů
podobu dubna nedočkavé břízy
chvěla se v listech osik před letní bouřkou
v tušení věcí příštích.

Země ji živila svými dary.
Duch sytil se mezi kdysi a nyní.
Obtěžkané větve kynuly vstříc dalším zítřkům
na jabloních dozrával čas.
Z lesů vábila jí hořká vůně
maliny krvácely tam, kde bilo její srdce.
Neměla domov, jenom dům.
Čísi hlas nutkavě nutkavě šeptal
– utíkej, dokud je čas.

Večer modlila se k západu dne.
Zlatorudá barva zrcadlila se v paměti
noci byly chladné
rána jiskrná.
Okoralý led u břehů střídal tišiny léta
tak samozřejmě, tak nepozorovaně.

Ocúny odevzdaně sklonily se k nohám zimy.
Povstaly petrklíče a sasanky
země se probouzela úžasem zázraku.
I ona se probouzí.
Starci umírají upustivše z rukou pluh
děti se rodí v přítmní křestních hromnic.
Těla, jen těla bezduše procházela
kolem jejího domu.

V samotě samoty oheň jediný je druh
myšlenky mají tíhu buků
hořkost dubového dýmu.
Je nedopsáno, nedomilováno, nevyřčeno,
neutišeno, nesplaceno.
Je, už jenom je.
Za oknem někdo prošel.
Žár letokruhů šeptal
přilož na oheň.

***Jiří Nohel**, lesník velkobítešského polesí s velkým zájmem o krajinu a zdravý les, milovník a znalec Jakuba Demla, Otokara Březiny, Anny Pammrové a dalších autorů Vysočiny. Kapelník skupiny Listověj (dříve Žalozpěv), příležitostný tvůrce veršů, které shrnul do sešitů Ptal jsem se skrívání a Povřísla.*

Pozdrav z Havlova z roku 1918 do roku 2018

Helena Pernicová, Jana Koudelová

V průběhu posledních let jsem opakovaně myslela na tajemnou krabici v Památníku národního písemnictví, ve které jsou uloženy dopisy Anny Pammrové nalezené v roce 2009 na půdě domku v Táboře. Jak by bylo krásné se těmito rukopisy probírat a jak užitečné by bylo se dopisy hlouběji zabývat. Čas a životní okolnosti tomu nepřály, ale zdá se, že nyní nastala ta pravá doba. Jednoho květnového dne jsem tedy vystoupala na Strahov a pak ještě po prošlapaných dřevěných schodech a zazvonila u dveří archivu. Okouzily mě již samotné dobové interiéry, klid a nádherné výhledy na Prahu. Otevřít zmíněnou archivní krabici a držet v rukou (v bílých bavlněných rukavicích) zažloutlé dopisy psané typických úhledným drobným písmem bylo opravdovým svátkem. Po chvíli ale přišlo určité zklamání – mnohem větší část dopisů, než jsem očekávala, je psaná francouzsky, přístup k jejich obsahu je tedy obtížný a do doby, než se je podaří přeložit, se nelze pustit do skutečného literárně historického bádání.

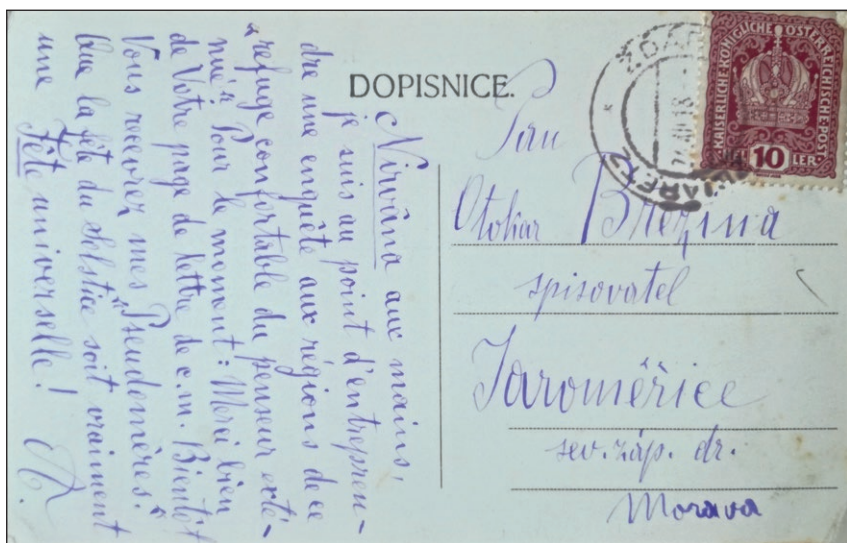
Mezi dopisy je uloženo i několik dopisnic, upoutala mě ta s fotografií Havlova, podle razítka odeslaná v roce 1918. Text na druhé straně je psán také francouzsky, proto jsem požádala o spolupráci Janu Koudelovou, která tímto jazykem vládne.

„Text pohlednice jsem si přepsala a přeložila ho ve dvou možných variantách:

Nirvana aux mains: je suis au point d'entreprendre une enquête au régions de ce «refuge confortable du penseur exténué». Pour le moment : Merci de Votre page de lettre de c.m. Bientôt vous recevrez mes « Pseudomères ». Que la fête du Solstice soit vraiment une Fête universelle !

HAVLOV, p. Žďárec u Tišnova.

První verze překladu:

Nirvana na dosah: jsem připravena podniknout průzkum okolí tohoto „příjemného útočiště pro vysílenou myslitelku“. Prozatím velice děkuji za Váš dopis z tohoto měsíce. Brzy obdržíte moje „Pamatky.“ Ať je svátek Slunovratu skutečně svátkem Universa! A.

Druhá verze překladu první věty:

Nirvana na dosah: jsem připravena uskutečnit pátrání v krajinách „příjemného útočiště pro vysílenou myslitelku“ (útočiště ve smyslu vlastního nitra).

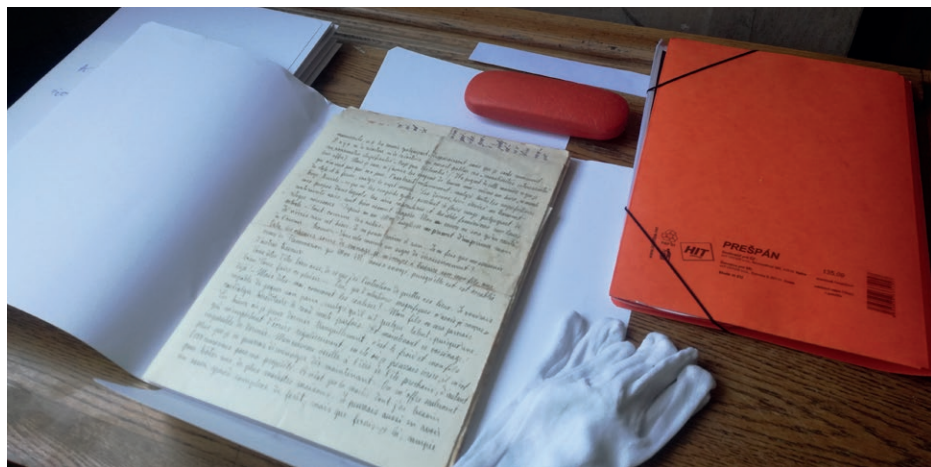
Co mě napadlo při překladu tohoto jednoduchého textu: Je s podivem, jak krátký text z pohlednice, na první pohled oznámení a pozdravení, probudí tolik otázek a povzbudí člověka k hlubšímu ponoru a zkoumání myšlenkového světa Anny Pammrové.

Pro porozumění významu tohoto textu jsem se nejvíce zaměřila na dvě věci: Proč Anna psala Březinovi francouzsky a jaké vyjadřovací možnosti dává pisatelce francouzština – mohla využít tento cizí jazyk k vyjádření hlubších myšlenek nebo příhodnější sdělení zamýšleného. Tak totiž mohla sdělit to, co chtěla, jen tomu, kdo skutečně rozumí. A Václav Jebavý byl jistě přijímačem na slovo vzatým, mohla si být jistá, že jejímu psaní prostřednictvím podobenství porozumí. Také vyjadřování se v jiném než rodném jazyce nám obecně poskytuje možnost vypsát se intimněji, odpoutáváme se od navyklých schémat a více se blížíme vnitřní komunikaci. A druhá věc je s první propojená – co Anna tím, co píše, skutečně míní? Takto ústřední věta na pohlednici může být chápána dvojím způsobem: mohla psát o fyzickém prozkoumávání okolí Havlova, ale to moc nedává časový smysl, v blízkosti Havlova bydlela již

dvacet let a okolí znala velmi dobře. Jedině by se v tomto smyslu mohla poznámka týkat prozkoumání obyvatel či nových hostů, kteří na Havlov přišli koncem války a byli jí novými sousedy. To nyní neumím dát do souvislostí.

Její sdělení tudíž může dle mého názoru nejspíš naznačovat, že se chystá – po pro ni těžkém a vysilujícím období 1. světové války – znovu v klidu přírody ponořit do svých niterných „oblastí či krajín srdce“, pak dává i smysl použití uvozovek, neboť tím útočištěm míní svoje vlastní nitro. Také tím dává větší smysl dosažení stavu nirvány, osvícení, o kterém se zmiňuje v úvodu a ke kterému dospějeme jediné cestou do sebe. Tím spíše, že o tom píše Březinovi v období slunovratu, který pro ženu jdoucí k zářnému cíli byl jistě stěžejním svátkem.

Nejzářnějším momentem pro Společnost Anny Pammrové však může být právě ta skutečnost, že Annina pohlednice a vzkaz nám jsou doručeny přesně sto let po jeho napsání – za slunovratu v čase blížícího se stoletého výročí vzniku naší republiky a určitého vyhodnocování našeho osobního vlasteneckého citění, které toto výročí evokuje a které bylo v době, kdy probíhala korespondence Anny Pammrové s Otokarem Březinou, tak silné.“

O kresbách či malbách v krajině

Několik poznámek na okraj knihy Vlasty Urbánkové Co zůstalo za lubem, zvláště ke kresbám k této knížce, a mém vztahu k domovské krajině autorky a o některých malířích, o nichž je v jedné z kapitol zmínka.

Často jsem přemýšlel o tom, že kdybych navštívil ještě více zemí a viděl ještě více krajin, zda bych se na tu naši **moravskou krajinu** díval jinak, jinýma očima. Myslím, že nikoliv...Vždyť jsem stejně v cizích krajích viděl a připodobňoval si tamější krajinu k té naší. V řadě detailů jsou si krajiny v mnoha evropských zemích svým charakterem velmi podobné.

V krátké kapitole vsunuté do autorčina textu a nazvané *Můj domov očima Pavla Adamce* o těchto souvislostech píšu, že například na mé oblíbené cestě z Drásova do Železného má krajina v některých úsecích charakteru úsecích charakter, který lze připodobnit k motivům na krajinomalbách některých známých malířů, např. J. Constabla, C. Corota, C. Pissara, P. Bonnarda, ale také starších slavných barbizonců...

Je to občas vzrušující, když procházíte krajinou v okolí Brna nebo Tišnova a náhle uvidíte část jakoby vyjmutou z obrazu některého významného krajináře – část krajiny takřka totožnou s obrazem známým z reprodukce nebo z některých viděných originálů evropských muzeí a galerií.

Rozebereme nyní jako ukázkou jednu takovou podobnost – řada obrazů Cammilla Pissara z francouzského Pontoise zcela splňuje zmíněné podobnosti, zvláště v detailech seskupení venkovských stavení – bílé fasády a štíty, červeně střech, nad nimi návrší s jednotlivými stromy nebo pásy lesů. V popředí pole nebo zahrady s ovocnými stromy, azur nebe s bělostnými oblaky – barevné ladění totožné s barevností naší krajiny...

V časném mládí, asi na začátku šedesátých let, jsem maloval pohled na obec Jamné nedaleko Tišnova. Z nadhledu je na obraze skupina červených střech a mezi nimi zeleň stromová, v níž jsou domky ponořeny – tak zůstal obraz v mé paměti – zmizel neznámo kam – nyní se mi jeho motiv připodobnil k řadě obrazů Pissarových s podobnými náměty.

Závěrem bych chtěl shrnout mnohé z uvedeného v krátkém dopise, který jsem nedávno Cammilu Pissarovi napsal:

Milý Cammile, dnes se stalo něco neobvyklého. Při obědě v jedné hospůdce na Tišnovsku jsem zvedl oči od talíře s polévkou a z okna jsem v poledním slunci uviděl Tvůj obraz z Pontoise nazvaný Červené střechy: Teprve trochu zalistěné stromové v popředí, za ním se bílé domky s červenými střechami tisknou k úbočí kopce a nad ním pás blankytného nebe. Dole u okenního rámu je hněd' okraje pole střídaná s první nesmělou zelení. Cammile, jsi tu s námi, ale ostatní hosté u stolů o tom nevědí. Vidím Tvou tvář s dlouhým mohutným plnovousem – mihla se za okny. Kam jsi v tuto dobu šel? Možná dolů k vodě, prožít si časně jarní poledne jako jeden ze zázraků přírody. Svratka se stává Seinou, stejně podmanivou, stejně tesklivě ubíhající ve ztraceném čase sto čtyřiceti let. Jak je zdánlivě lehké vrátit se a vidět svět Tvýma očima. Cestou přívětivou krajinou jsem dnes spatřil ještě několik Tvých obrazů z okolí Pontoise. To už nejsou náhodné podobnosti, to svědčí o shodném vnímání krajiny.

Cammile, až Tě zase někdy potkám při toulkách kolem řeky Svratky, tolik připomínající Seinu u Louveciennes, kde jsem kdysi hledal mezi mosty, skupinami stromů a nízkými venkovskými staveními Tvé stopy, až Tě tady potkám, zajdeme si spolu do té hospůdky s Tvým obrazem viděným z jejího okna a budeme si vyprávět o krajině a o malířství. Už se na setkání s Tebou těším. Bud' zdrav!

Končím konstatováním, že zobrazení krajiny je nakonec nejen tím, co před sebou v přírodě vidíme, ale především tím, co v sobě cítíme a co chceme vyjádřit, často na úkor příliš věrného, detaily zatíženého obrazu skutečnosti. Je to náš pohled, naše vnímání, nejen toho v krajině pozorovatelného, ale také toho, co ze zkušeností o dotyčné krajině víme.

To, co nedokážu plně vyjádřit v kresbách či malbách, snažím se dopovědět ve svých přírodních krajinářských textech – vždy jsem chtěl, aby jak kresba, tak i slovo tvořily jednotu výpovědi o krásách přírody, o půvabech krajiny domova.

(Výtah z textu předneseného na setkání členů Společnosti Anny Pammrové při příležitosti vydání knihy V. Urbánkové *Co zůstalo za lubem* – Tišnov, restaurace Pod Květnicí 28. 4. 2018.)

*Na výstavě K. H. Mach – sochař nové republiky,
uprostřed autorka výstavy Hana Fadingerová*

Moje vzpomínka na sochaře Václava Hynka Macha

Petr Bortlík

V čase svého chlapeckého věku, asi v 9–10 letech, jsem chodíval s místními věřícími ze Starého Podvorova každou neděli do kostela v Čejkovicích, kam byla naše obec přiřažena. Hned na kraji obce stojí bývalá templářská tvrz, později upravená na zámek. U této budovy stála krásná bronzová socha T. G. Masaryka, který zde chodil do obecné školy. Rád jsem se u této sochy vždycky zastavil a se zalíbením si ji prohlížel. Tehdy jsem si myslel, že její tvůrce již dávno nežije. Na soklu nebylo ani jeho jméno. Ani ve snu by mě nebylo napadlo, že mi osud jednou dá možnost osobně poznat autora této sochy. Ale stalo se tak, byť až po mnoha letech.

To už jsem měl po studiích na VŠUP v Praze a shodou okolností jsem se s rodinou usadil koncem roku 1954 v malé obci Štěpánovice.

Pomalu jsem se začal seznamovat s okolní krajinou i s místními lidmi. Jednoho pozdního letního odpoledne jsem se šel podívat na domy za tratí. Uviděl jsem staršího pána s velkým plnovousem, který se vedl za ruce se dvěma chlapci, a před nimi pochodovalo stádo hus.

Zřejmě šli z pastvy. Pán byl menší postavy a celým zevnějškem mi připomínal slavného francouzského sochaře Maillola. Když jsme se potkali, uctivě jsem pozdravil a nesměle se zeptal, zda není náhodou sochař. Pán se pousmál a představil se, já jsem se rovněž představil a řekl mu, že jsem novopečený sochař těsně po studiích. Byl ke mně velmi vstřícný, tak jsem se odvážil pozvat ho do svého ateliéru, který jsem teprve zařizoval. Přislíbil, že určitě přijde. Askutečně po několika dnech přišel. Vyprávěl mi, jak to vypadalo za dob jeho studií, jaké byly na studenty kladeny požadavky apod. Zmínil jsem se o soše TGM v Čejkovicích a o tom, že

neznám jejího autora. On se opět usmál a řekl, že je to jeho dílo. Pak mi vyprávěl o tom, jak socha T. G. Masaryka vznikala, a že mu pan prezident přišel posedět asi na dvě hodiny modelem.

Šlo spíše už jen o drobnou korekturu podle živého modelu – portrét byl již zhotoven podle dokonalých fotografií.

Sochař Václav Hynek Mach byl velmi citlivý a vstřícný člověk. Ve Štěpánovicích si nechal postavit menší vilku v roce 1931. V Brně na Vodově ulici měl pěkný dům s dobře zařízeným atelierem.

Necelé čtyři roky po našem seznámení Mistr umírá. Byl jsem mu na pohřbu. Odpočívá na hřbitově v Králově Poli v Brně.

Různé náhody, někdy až neuvěřitelné, mě provázejí po celý můj život. Totéž lze říci i v tomto případě. Nedlouho po manželově smrti mě paní Machová požádala, abych opravil a napatinoval poškozené sádrové odlitky figur. Byly to věci menší a střední velikosti. Paní Machová byla s mou prací velmi spokojená a tak mi zadala i další práci – restaurování soch na zahradě, které byly zhotoveny ze štuku, proto byly za dlouhá léta velmi poškozené. I tuto práci jsem odvedl ke spokojenosti paní Machové. V té době byla ve finanční tísní, tak mi nabídla něco po Mistru Machovi. S radostí jsem to přijal – byly to dva modelovací stolky, točna, na které se daly otáčet těžké modely, dále vypechovaná bedna na modelovací hlínu a několik modelovacích špachtlí. Všechno toto zařízení atelieru používám dodnes a připomínají mi občas Mistra z doby, kdy s nimi on sám pracoval.

Putování po kraji Annina dětství

Ludmila Kudláčková

V sobotu 19. května 2018 jsme podnikli výlet a navštívili místa dětství Anny Pammrové. Jelo se i tentokrát auty. Projížděli jsme krásnou krajinou, počasí nám přálo. Trasu lemovaly úžasné aleje, míjeli jsme obory, na mezích plály rudé květy vlčích máků a kvetlo množství dalších květin, jaro se nám představělo v plné kráse a bohatosti: Silnice byly lemované bělavými květy černého bezu, někde ještě kvetly akáty a keře planých růžiček. Zahrady byly plné voňavých jasmínů, kalin, pivoňek. Zkrátka pastva pro oči.

První zastávka byla v Březníku, kde jsme navštívili starobylý románský kostel Nanebevzetí Panny Marie obklopený malebným a dobře udržovaným hřbitůvkem. Paní kostelnice byla velmi vstřícná a po prohlídce vlastního kostela nás nechala vystoupit i na věž a ke zvonům, odkud se nám naskýtal výhled do okolního kraje a modrých dálek. Vedle školy, naproti kostelu jsme pak postáli u bývalé hájovny, kde Pammrovi žili v době dospívání svých mladších dcer a Anna je zde příležitostně navštěvovala, chodila sem pěšky z Náměště. Stavba je celkem zachovalá, jsou zde patrné i původní hospodářské objekty. Zvláštností je, že na rozdíl, od jiných hájenek, kde rodina žila, je tato uprostřed vsi. Anně se to nelíbilo, ale takové bydlení mělo řadu praktických výhod...

Pak jsme již pokračovali směr Kozínek a Vlčí kopec. Nejsnazší přístup k usedlosti na Kozínku je z okraje obce Lhánice. Po polní cestě k ní nás provázel zpěv ptáků a zvláštní nakupení a tvary oblaků od obzoru k obzoru. Mírný vánek províval polní a luční květy, nad nimi poletovali modrásci a v dálce se ozýval štěkot psů. Celá oblast Kozínku je přírodně cenná jako ukázka suchých pastvin s řadou cenných rostlinných druhů

a je chráněným územím. Shodou náhod jsme na místě zastihli oba současné majitele objektů: potomky majitelů hospodářského dvora, nyní velmi zchátralého, i majitelku přilehlého bývalého domku správce, za nímž se v kopřivách krčí polorozpadlá budova někdejší hájovny. Dovnitř jsme se nedostali, mohli jsme ji vidět jen z dálky přes plot. Chvíli jsme poseděli v trávě na okraji sadu a těšili se pohledem na krásné lípy, z nichž některé jistě pamatují i malou Annu. Došlo i na společné foto naší výletní skupiny.

Úzká silnička nás vedla kolem odbočky na Vlčí kopec, ale tentokrát jsme do aleje k záměčku neodbočili. Směřovali jsme k romantickému Glorietu a pro příchod k němu jsme zvolili pohodlnou „kočárovou cestu“ z druhé strany, z okraje lesa u Sedlece. Mezi ještě svěže zelenými buky prosvítalo slunce, užívala jsme si hru světél a stínů. Na vyhlídce nad řekou se nám naskytl krásný pohled na strmé skalnaté srázy a meandr Oslavy. Poté nás pěšina podél okraje údolí vedla přímo k loveckému pavilonu Gloriet. Při ztišení na tomto místě jsme si poslechli úryvky z Antievy vztahující se k tomuto tajemnému místu a na chvíli se pohroužili do svých myšlenek. Najednou zahřmělo a spadlo pár kapek deště a my jsme se urychleně vraceli k autům.

Výlet jsem zakončili v pizzerii v Náměšti, kde jsme se příjemně občerstvili a pohovořili si. Přihnala se velká bouře a krupobití, ale my jsme celý výlet zvládli dobře a v suchu. Paní Helence Pernicové, naší předsedkyni, patří velký dík za skvělou přípravu.

Před kostelem v Březníku

Hájovna v Březníku

Odpočinek na Kozínku

Cestou ke Glorietu

Vážení čtenáři,

náš přítel, Mistr Jiří Kuběna, v jedné své básni sděluje, že oproti jiným lidem má tři otce. Jmenuje Otokara Březinu, Jakuba Demla, Vítězslava Nezvala. Dnes Vám představím jednoho z nich, Jakuba Demla.

Jakub Deml se narodil 20. srpna 1878 v Tasově v rodině chalupníka a kupce Jakuba Demla z jeho druhého manželství s Antonií Demlovou, rozenou Bělochovou. Jeho dědeček, Jan Deml, byl původem Němec. V jedenácti letech ho poslal otec, jak se to tehdy dělalo, na „wechsel“ do německé rodiny ve Wulzeshofenu u Laa v Rakousku.

Je zřejmé, že tato zkušenost ho provázela celým životem. Vystudoval třebíčské gymnázium, poté bohoslovectví. V roce 1902 byl vysvěcen na kněze. Jeho prvním působištěm byla vesnice Kučerov u Vyškova. Žili v ní převážně němečtí obyvatelé. Později (roku 1904) byl přemístěn jako kaplan do Babic. Vystřídal pak celou řadu míst.

Vzhledem ke své výbojně povaze, ke své vášni prosazovat správné věci, se dostal do ostrého sporu s církevními autoritami. Někdy na svou žádost (1907), jindy z rozhodnutí biskupství (1909) odešel z církevní správy. Právo vykonávat kněžské funkce získal zpět v roce 1910. Dovolili mu pouze celebrovat, nesměl kázat ani zpovídat. Od roku 1922 žil až do smrti ve vile v Tasově. Navrhl ji pro něho architekt Bohuslav Fuchs. Významnou roli v jeho životě sehrály ženy – mecenášky. Byly to Eliška Wiesenbergová, žena továrníka, Pavla Kytlicová, Kateřina Sweérts Šporková, dědička rodového panství v Kuksu, posléze jeho vydavatelka a ošetřovatelka Marie Rosa Junová. Nejvýznamněji se do jeho života zapsala Pavla Kytlicová.

V roce 1945 byl Tasov obsazen německými vojáky. Pátrali po partyzánech. Nacisté zajali několik tasovských mužů jako rukojmí. Neprozradí-li místo pobytu partyzánů, budou popraveni. Deml se nabídl jako náhrada za rukojmí. Než však mohlo dojít ke konečnému řešení, osvobodila Tasov Rudá armáda. Dodnes tasovští pamětníci potvrzují, že žehnal dobrovolníkům, kteří jeli podpořit velkomeziříčské povstání. Po roce 1945 byl Deml obviněn z kolaborace s nacisty. (Byl členem Veřejné osvětové služby – protektorátní kulturní organizace.) Při hlavním líčení mimořádného lidového soudu v Jihlavě na jeho obranu svědčil Vítězslav Nezval. Rozsudek byl osvobozující. V padesátých letech nesměl vydávat. Dne 10. února 1961 zemřel ve věku osmdesát dva let.

Jakub Deml je určitě jedna z nejvýznamnějších zakladatelských osobností moderní české literatury. Pod dojmem setkání s Otokarem Březinou (došlo k němu roku 1896) začal s literární tvorbou. Jaroslav Med uvedl, že „napsal či přeložil a většinou sám vydal okolo sto třiceti knih“. Celek Demlovy literární tvorby je neobyčejně rozsáhlý a různorodý. Vedle lyrických básní, balad, epigramů, duchovních hymnů do ní patří i básnicky osobitě pojaté prózy, úvahy, eseje a polemické pamflety. V letech 1917–1941 vydával deníky nazvané Šlápěje. Bylo jich 26 svazků. Vznikla tak nová literární forma – deníková koláž.

Hlavním Demlovým tématem byla láska a smrt. On sám říkal, že „píše v podstatě stále jeden jediný román duše, jeden jediný text.“ (J. Med). V raných dílech se představuje jako něžný obdivovatel květin. Vypráví si s oblaky, sluncem, vodou. Nejvýznamnějším dílem tohoto období je lyrická básnická próza z roku 1913 Moji přátelé. Čtenáři znající toto dílo plné laskavosti, něhy, bývají překvapeni, čtou-li jeho polemická díla plná ironie, zlosti, hněvu.

Než Vám obě polohy básnickovy tvorby představím, zmíním se o dvou literárních příbězích. Ve svých dílech kritizoval T. G. Masaryka a dostal se do konfliktu s prvorepublikovými úřady. Výtisky Šlěpěje XIII byly zabaveny. Demlovo stíhání zastavil sám Masaryk, Deml později prohlásil, že si Masaryka vážil, i když s ním v mnohém nesouhlasil. V roce 1931 napsal Mé svědectví o Otokaru Březinovi. Bořil v něm idealizovaný obraz Březiny. Svědectví se dočkalo tvrdé kritiky. Kniha měla mnoho odpůrců a uškodila Demlově pověsti. Jediný Karel Čapek tehdy řekl, že Březinův obraz je pravdivý.

Nyní Vám, přátelé, představím něžnou, laskavou tvář Mistra. Reprezentuje ji zejména básnická próza Moji přátelé. Ukázky čerpám z vydání v Malé edici poezie nakladatelství Československý spisovatel (1989):

*MATEŘÍDOUŠKO, nevidím tě, tolik jsi se ztratila
ve svém okolí, ale jako bys jenom ty voněla ze
šatů léta, přítelkyně pasáček – moje myšlenka
není o nic méně ztracená a já nevěděl, že tě
budu někdy zvát Sestrou!*

*KONVALINKO, sne křehký kořenů dubových
o hradních pannách století třináctého,
také my jsme si přáli ztratit se v doubravách
a bráti do prstů drobounké věci z úběle.*

*ČEKANKO, ničeho jsme nevěděli
o světě na svých stoncích rozsochatých a holých,
a naše oči byly příliš jemné proti osudu...*

Polemickou polohu reprezentuje kniha Zapomenuté světlo. Poprvé vyšla roku 1934. „Je to dodnes nedoceněné mistrovské dílo české literatury 20. století“, píše se na přebalu vydání z roku 1998, nakladatelství Hynek.

Dílo po svém prvním vydání čtenáři i literární kritici nepochopili. Byli knihou pohoršeni, pobouřeni, cenzura většinu nákladu zkonfiskovala. Současní literární vědci knihu považují za vrchol Demlova prozaického díla. Obě pasáže, které uvádím, se týkají Anny Pammrové. Na straně 66 jmenovaného vydání čteme:

Spolek „Svatobor“, jemuž Otokar Březina na radu profesora Jecha, který se tímto chlubí jako svatý Pavel svými nemocemi, anebo jako uruguayský černochoz krejcarovým zrcátkem, věnoval před svou smrtí 100 000 Kč, mně odpověděl. Že Anna Pammrová ze Žďárce nemá naprosto žádných nároků na jakoukoliv pozornost a podporu, nejsouc ani vdovou, ani sirotkem po spisovateli a podle stanov „Svatoboru“, státem schválených, na podporu ze „Svatoboru“ mají nároky jen a jen vdovy a sirotci po spisovatelích. Tak mi odpověděl „Svatobor“ před několika málo měsíci na zvláštní intervenci pana prezidenta republiky. A právě dnes 22. září 1934 čtu v Lidových Novinách, že spolek „Svatobor“ věnoval větší peníz na úpravu rodného domku pěvce „Slávy dcery“. Ve své omezenosti jsem nevěděl, že rodný domek Jana Kollára v Mošovicích je vdovou a sirotkem po spisovateli.

Na straně 107 si přečteme následující:

V prosinci minulého roku, když jsem byl v Dubrovniku, „Národní Listy“ přinesly referát o knize „Listy Otokara Březiny Anně Pammrové“. O vydání této knihy jsem se z vůle Boží postaral já, ale referent „Národních Listů“ zamlčel jak adresu vydavatelky Anny Pammrové, tak i adresu tasovské expedice, aby se nikdo nedověděl, kde se možno o knihu přihlásit, a svůj

poťouchlý referát zakončil touto poťouchlou větou: „Škoda, že tato kniha nevyšla tam, kde se na ni toužebně čeká a kde by byla s pietou přijata!“ Toto sprosté darebáctví zaslouženě jsem ocenil v XX. Šlápějích, reagoval na to nikoli veřejně, nýbrž urážlivým soukromým dopisem Dr. Miloslav Novotný, bibliotékář Musea království českého.

Vážení čtenáři, chápu, že ukázky ze dvou knih nedostačují ukázat celou šíři literárního díla Jakuba Demla. Věřím, že vzbudily Váš zájem a touhu seznámit se s knihami kněze, spisovatele, básníka, člověka Jakuba Demla podrobněji.

Vlastimil Otáhal

Hrob Jakuba Demla a Pavly Kytlicové

Z besedy s dramatičkou Evou Prchalovou

Vydala Společnost Anny Pammrové z.s., Tišnov

Redakce: Helena Pernicová a Vlasta Urbánková

Foto: Zdeňka Dohnálková a Jana Koudelová

Předtisková příprava: Hana Dohnálková

**web: annapammrova.cz
helenapernicova@gmail.com**